

Raad van Advies Waddenzeehavens
7 oktober 2014, 17.30-20.30 uur

Gemeentehuis Harlingen

Verslag

31 oktober 2014

Arjen Bosch
Hans Punter

Inhoud

Agenda	2
1 Toelichting op agenda en verslag	3
2 Programma Waddenzeehavens 2014 - 2017.....	3
3 Specialiseren	3
4 Unesco-havens.....	4
5 Gezamenlijk profileren.....	6
6 Naar een Programma Waddenfonds 2014 - 2017	7
Rondvraag.....	7
Bijlage 1 Deelnemers Raad van Advies 7 oktober 2014	8

Agenda

1. Toelichting op agenda en verslag
2. Programma Waddenzeehavens 2014 - 2017
3. Specialiseren
4. Unesco-havens
5. Gezamenlijk profileren
6. Waddenfonds
9. Planning

Raad van Advies Waddenzeehavens

Op 7 oktober 2014 kwam de Raad van Advies specialisatie en profilering Waddenzeehavens voor de achtste keer samen onder voorzitterschap van Tineke Netelenbos. De Raad was te gast bij Maria le Roy, wethouder van Harlingen, in het gemeentehuis van Harlingen.

Opening

De voorzitter opent de vergadering en feliciteert Harm Post en Groningen Seaports met de vestiging van Google in de Eemshaven.

1 Toelichting op agenda en verslag

- De Raad stemt in met het voorstel de toegezonden *Agenda en Leidraad* als uitgangspunt voor de vergadering te nemen. De agenda is akkoord.
- Arjan Berkhuisen heeft een opmerking bij punt 4 (Oliebestrijding): Hij moet eerder weg en geeft aan dat de Waddenvereniging en de andere NM-organisaties nadrukkelijk vragen of de voorzitter een steunbrief aan het Waddenfonds wil sturen, over de oliebestrijdingsprojecten voor ondiepe delen van de Waddenzee.
- Er zijn geen opmerkingen bij het verslag van de RvA van 19 februari 2015.
- Naar aanleiding van het verslag:
 - Bij punt 5 (Zeehavenbeleid):
Op 25 juni ondertekenden havenorganisaties en de ministeries EZ en I&M het *Werkprogramma Zeehavens 2014-2016*. Er komt een actieplan 'Maritiem' met thema's als offshore en scheepsbouw. De waddenzeehavens worden in dit werkprogramma niet expliciet genoemd. Het blijkt lastig voor ze om vanuit de havenbedrijven aan te haken. In het directieoverleg Noordelijke Zeehavens wordt ook de agenda van de BOZ (Branche Organisatie Zeehavens) besproken. Bevorder dat het daar over alle havens gaat, ook de noordelijke.

2 Programma Waddenzeehavens 2014 - 2017

In de Leidraad is op pagina 3 een overzicht van kerndoelen voor de periode 2014-2017 weergegeven. Het Programma Waddenzeehavens was in de afgelopen periode succesvol in het opstarten en realiseren van de onderdelen. Het voedde het Waddenfonds met concrete thema's, uitgewerkte doelen en denkrichtingen, en formuleert nu een concreet programma om bij het Waddenfonds in te dienen.

- Opgemerkt wordt dat het overzicht van lopende projecten geen uitputtend beeld geeft van wat er in de verschillende havens speelt.
- De havens worden daarom uitgenodigd om hun (al dan niet lopende) projecten aan te melden zodat een totaaloverzicht ontstaat, een groslijst.

3 Specialiseren

De Raad kreeg van verschillende kanten het verzoek om een steunbrief bij een Waddenfonds aanvraag. Bij deze initiatieven wordt met de leden van het programmateam getoetst of ze goed aansluiten bij het Programma Waddenzeehavens. Als er organisaties zijn die een specifieke verantwoordelijkheid hebben wordt vooraf apart overleg gevoerd.

De secretaris geeft per project een korte toelichting.

Pilot algenproefboerderij

De algenproefboerderij is een initiatief waar ook de Coalitie Wadden Natuurlijk geheel achter staat. De proefboerderij krijgt deze steun vanwege de combinatie met de kweek van wadpieren en schaaldieren. Hij vraagt om laagwaardige (rest)warmte en CO₂, en is dus afhankelijk van industrie in de directe omgeving, in dit geval Oosterhorn bij Delfzijl. Opgemerkt wordt dat het voor de hand ligt voor een bedrijf als dit agrarische grond te gebruiken, omdat die aanmerkelijk goedkoper is dan industriegrond.

Pilot ombouw van diesel naar diesel + LNG

Dit project combineert schoon varen op het wad met de havenspecialisatie scheeps(om)-bouw in Harlingen. De secretaris toont voor de grootste havens een uitsplitsing van het brandstofgebruik naar zeevaart, visserij, veerdiensten en binnenvaart. Verreweg het grootste brandstofgebruik is de offshore in Den Helder en daarna volgt de visserij. Aanvankelijk zagen scheepsbouwers weinig perspectief in ombouw van visserijschepen. Als deze pilot slaagt zou het Waddenfonds als *revolving fund* de omschakeling van de hele vloot kunnen faciliteren. Waarschijnlijk wordt dat financieringsmodel in 2015 ingevoerd. Als deze pilot slaagt en de terugverdientijd inderdaad 3-5 jaar is, loont de investering; scheepsmotoren van visserijschepen hebben doorgaans een afschrijvingsperiode van 5 jaar.

Pilot garnalenpelmachine.

– De garnalen gaan al sinds jaren over de weg naar Marokko om daar gepeld te worden. Het geautomatiseerd pellen in Lauwersoog maakt het mogelijk verse gepelde garnalen op de markt te brengen. De doppen (chitine) zijn op te werken tot chitosan, een biopolymeer met tal van toepassingen. Pellen lukt nog niet 100%, wat doorontwikkelen van een optische sorteermachine nodig maakt. Het onderwerp maakt deel uit van het Programma Waddenzeehavens.

- De besproken projecten passen prima binnen het programma Waddenzeehavens, ze verdienen de steun van de Raad.
- De procedure van steunbrieven ervaren de leden als passend en de korte reactietijd was acceptabel in het licht van tijdsdruk (opening Waddenfonds 17 september).

Omleggen leiding aardgasdestillaat

Een werkgroep van de gemeente Eemsmond heeft enkele jaren een haalbaarheidsstudie uitgevoerd, maar er vond geen besluitvorming plaats. Nu de spoorlijn van Roodeschool wordt doorgetrokken naar de Eemshaven staat de haalbaarheidsstudie in een nieuw daglicht. De werkgroep die de studie liet uitvoeren wordt binnenkort weer bijeengeroepen. Arjen Bosch wordt uitgenodigd bij deze werkgroep.

- In de volgende Raad volgt terugkoppeling over dit onderwerp.

4 Unesco-havens

De secretaris vat in een PowerPoint presentatie de lopende projecten samen.

4a Slibmotor bij Koehoal

Erik van Eekelen (EcoShape / *Building with Nature*) licht toe:

Geplande start is 1 september 2015. De pilot onderzoekt of de verwachting klopt dat het storten van havenslib ter hoogte van Koehoal leidt tot de vorming van een natuurlijke kweldergradiënt, waarbij gestort slib niet terugkomt in de haven. Omdat de slibmotor 'draait' op de natuurlijke dynamiek, is deze vorm van slibgebruik alleen mogelijk in herfst en winter. Daardoor is hij bruikbaar voor ongeveer een derde van het baggerslib en is Harlingen voor de rest aangewezen op de getijde-gedreven stortlocatie.

4b Slib-obesitas

Henk Staghouter meldt dat de Provincie met Duitsland in overleg is over de vaargeulverdieping en de slibproblematiek. De Duitsers hebben veel belangstelling voor onze Economie & Ecologie systematiek. Daarnaast worden ze er door de Europese Unie op gewezen dat ze te weinig doen aan het herstel van de Eems. Mede daardoor bewegen ze nu meer in de richting van een gezamenlijke aanpak.

4c Projecten Programma Building with Nature

De secretaris vat samen welke BwN-projecten nu lopen en welke nog op de rol staan. Momenteel moet elk project bij het Waddenfonds afzonderlijk worden ingediend en is voor een integraal of langlopend programma geen ruimte. Binnen het Waddenfonds wordt nu gesproken over de mogelijkheid om een meerjarige programma's in te dienen.

- Het onderwerp 'Programmatische aanvragen bij het Waddenfonds' komt terug in de Raad.

Het programma Building with Nature Waddenzeehavens loopt nu twee jaar en sommige onderdelen zijn aan een update toe. De secretaris inventariseert of er in de afgelopen periode nog nieuwe projectinitiatieven zijn ontstaan en roept op om ook eventuele initiatieven bij de kleine havens in de Raad te brengen en op een groslijst te plaatsen. Een voorbeeld zou de slibproblematiek in het haventje van Noordpolderzijl kunnen zijn.

- De raad stemt in met een *midterm review* van het programma.

Grote integrale projecten vragen veel voorbereiding voor ze klaar zijn voor indiening. Bij Marconi duurde dat proces vier jaar. Het is een prachtig voorbeeld uit het 'Building with Nature programma'. De andere havens zijn uitgenodigd om in Delfzijl te komen kijken hoe Marconi daar loopt. Wethouder Rijzebol merkt op dat er nog geen steunbrief van de Raad naar het Waddenfonds is gestuurd. De raad is bekend met Marconi en heeft al eerder haar steun uitgesproken in een gesprek met de directeur Waddenfonds.

- De voorzitter stuurt een steunbrief voor Marconi.

4d EcoPorts

Door de samenwerking met de WUR loopt het proces van certificering voorspoedig. Een volgende stap zou het *Port Environmental Review System Certificate (PERS)* zijn. De havens zeggen toe de kosten daarvan (€ 6.000 / 3 jaar) bijeen te brengen. Erik van Eekelen onderzoekt hoe de financiering verder afgerond kan worden.

- De havens zijn bereid € 6000,- bij te dragen. De raad steunt continuering van het EcoPort-traject.

4e Oliebestrijding

De voorzitter memoreert de steun die de Waddenvereniging aan het begin van de Raad over de oliebestrijdingsprojecten heeft uitgesproken.

Het initiatief over verbetering van oliebestrijdingstechnieken kwam vanuit marktpartijen die een Waddenfondsproject wilden indienen. De projecten hebben betrekking op bestrijding in de ondiepe delen, die een aanvulling vormen op het huidige

ECOPORTS

Raad van Advies
Waddenzee
havens

voorzieningsniveau. Voor de diepe delen heeft de *International Maritime Organization* al richtlijnen geformuleerd en RWS heeft deze voorzieningen op orde.

Secretaris presenteert de resultaten van het werkatelier dat over dit thema plaatsvond. Rijkswaterstaat heeft geen bezwaar tegen een steunbrief, en staat positief tegenover de initiatieven om aanvullende technieken te ontwikkelen voor het opruimen van olievervuiling in ondiepe delen van de Waddenzee. Hij wijst wel op de specifieke rol die RWS bij de oliebestrijding heeft. Bedrijven die deze initiatieven ontwikkelen krijgen hiermee geen voorkeursbehandeling.

- Tijdige oliebestrijding heeft voor RWS een hoge prioriteit. Het vereist veel materieel, dat al in de havens ligt en vraagt om een grote personele inzet, waaronder die van vrijwilligers. Samenwerking met Duitsland ligt voor de hand, maar daar wordt nog over onderhandeld.
- Dit project interfereert niet met de doelstellingen van het Ecologisch Spoorboekje voor Oliebestrijding op de Waddenzee. Het is juist een technische invulling voor de ondiepe delen.
- Een steunbrief namens de Raad (voor dit project, aan het Waddenfonds) moet aangeven dat het gaat om oliebestrijding in de ondiepe delen van de Waddenzee.
- Merk op dat het Waddenfonds eist dat de in dit onderzoek verkregen informatie openbaar is.
- Gelet op de rol van RWS wordt de formulering gekozen in overleg met hen.

- De voorzitter stuurt een steunbrief, waarvan de formulering met RWS wordt kortgesloten.

4f Fleetcleaner

- De voorzitter merkt op dat de Fleetcleaner bij honorering van de waddenfonds aanvraag als brandstofbesparende innovatie kan meedingen naar de jaarlijkse KNVR *Shipping Award*.

- Ook dit project verdient de volle steun van de Raad.

4g Harmonisering LNG-regelgeving

- De voorzitter heeft met Gerrit van Wervencontact gehad. Hij gaf aan dat er een *hiccup* is geweest. Energy Valley vindt de harmonisering erg belangrijk en pakt het initiatief in november 2014 weer op.

- Voortgang op dit onderwerp komt terug in de volgende Raad.

4h Verslag LNG-werkatelier

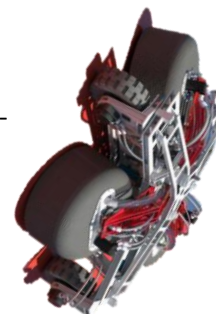
- Voor kennisgeving.

5 Gezamenlijk profileren

De Raad stemt in met de productie van een brochure vanuit het samenwerkingsverband, die laat zien waarmee de waddenzeehavens gezamenlijk bezig zijn. Zet hierin de afzonderlijke havens kort neer en laat zien ze samen doen. Deelname van de NMO's aan deze brochure is een voorwaarde en zal de havens aan de Waddenzee ook internationaal veel exposure geven.

- Een papieren brochure lijkt heel erg vorige eeuw: een voor dit doel *customized Google Glass* zou leuk zijn. De kern zit echter in de inhoud, die moet overkomen.

- Na overleg met partijen komt de secretaris met een voorstel.

5a Ontmoeting Coalitie Waden Natuurlijk

Positieve sfeer tussen de Raad en de Coalitie Waden Natuurlijk. De afspraken over de algenproefboerderij leidden tot een steunbrief van de Coalitie. De Coalitie biedt aan de volgende keer uitnodigende partij te zijn, in het kweldercentrum Noorderleech.

- De Raad is positief over deze vorm van samenwerking.

6 Naar een Programma Waddenfonds 2014 - 2017

6a Waddenfonds

- Het Waddenfonds zou integrale projecten meer moeten faciliteren en naar een programmatische aanpak moeten gaan.

6b Waddenfondsprogramma Havens

- Er wordt een groslijst opgesteld van alle programma's waaraan de waddenzeehavens momenteel werken.
- Zorg dat je in februari-maart 2015 de aanvragen voor het Waddenfonds klaar hebt.

Rondvraag

- Maria le Roy, meldt dat de gemeente heeft besloten zoutwinning onder het wad planologisch mogelijk te maken.
- De Rekenkamer heeft onderzocht of de ecologische toestand van de Waddenzee is verbeterd. De conclusie is dat die niet beter en niet slechter is geworden. Die neutrale uitkomst maakt het nodig te werken aan een 'Samenwerkingsagenda'. De NGO's gaan hun beheeractiviteiten beter afstemmen op terreinen als oliebestrijding, de pr van het werelderfgoed en slimmere vergunningverlening. Daarmee moet je over enkele jaren daadwerkelijk een stap voorwaarts hebben gemaakt.
- Met het Viswad-convenant voor de garnalenvangst moet de visserij-impact tot 2026 met 50% afnemen. Hiervoor is een bijdrage van € 10 mln. van het Waddenfonds en € 3 mln. van EZ. De bijdrage van het WF heeft betrekking op natuurherstel en die van EZ op sanering van de visserijsector. De garnalensector is erg verdeeld over het convenant, maar de Staatssecretaris geeft geen vergunning af voor vissers die zich niet aan het convenant willen binden.
- Rijkswaterstaat nodigt de Raad uit in Leeuwarden voor de volgende bijeenkomst. Daarbij wil RWS vooraf ook het werk van de RCW voor het voetlicht brengen. Het aanbod wordt in dank aanvaard.

Met dank aan Harlingen voor de genoten gastvrijheid, sluit de voorzitter de vergadering.

Bijlage 1

Deelnemers Raad van Advies 7 oktober 2014

Tineke Netelenbos (voorzitter)	voorzitter Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders
Henk Staghouwer	gedeputeerde Groningen, namens de Waddenprovincies
IJzebrand Rijzebol	wethouder Delfzijl
Harm Post	directeur Groningen Seaports
Marijke van Beek	burgemeester Eemsmond
Cor Zijderveld	voorzitter samenwerkende bedrijven Eemsdelta
Mariëtte de Visser	wethouder De Marne
Jornt Ozenga	directeur Harlingen Seaports
Maria le Roy	wethouder Harlingen
Lammert Soet	voorzitter Harlingen Seaport Business Association
Sieben Poel	HID Rijkswaterstaat Noord-Nederland
Piet-Hein Kolff	directeur Port of Den Helder
Arjan Berkhuisen	directeur Waddenvereniging
Edwin Stolk	voorzitter Haven- en Scheepvaartvereniging Den Helder
Erik van Eekelen	EcoShape / <i>Building with Nature</i>
Arjen Bosch (secretaris)	programmamanager Waddenzeehavens
Hans Punter (verslag)	tekst en vorm
